

В.М. Плетенецькандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ
МІСЦЯ, ЩОДО ЯКОГО ВИСЛОВЛЕНО ПОВІДОМЛЕННЯ
ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ
ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ**

Розглянуто особливості проведення огляду місця, стосовно якого передавалось повідомлення про загрозу знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Ключові слова: слідчий огляд, місце події, тактичний прийом, залучення фахівців.

Рассмотрены особенности проведения осмотра места, в отношении которого передавалось сообщение об угрозе уничтожения или повреждения объектов собственности.

Ключевые слова: следственный осмотр, место происшествия, тактический прием, привлечение специалистов.

In this article examined to the feature of lead through of examination of place in regard a reports about the threat to citizens' security, destruction or damage of property objects.

Keywords: investigation examination, site of occurrence, tactical reception, bringing of specialists.

Постановка проблеми. Серед слідчих дій одне з основних місць посідає огляд місця події, який вважається невідкладним, незамінним жодною іншою дією. Великого значення огляду надають і працівники правоохоронних органів. Так, проанкетовані працівники слідчих підрозділів у 53% випадків визначили огляд як найбільш ефективну слідчу дію при розслідуванні злочинів, кваліфікованих за ст. 259 КК України.

Вивченням кримінальних справ за розглядуваними суспільно небезпечними діяннями нами встановлено, що огляд проводився слідчими у 59% випадків, у результаті чого сліди виявлялися лише у 12%.

Ці дані визначають недостатній рівень проведення розглядуваної слідчої дії та виявлення в ході неї відображень злочинця. Причиною такої ситуації, на нашу думку, є відсутність належного рівня знань особливостей огляду об'єкта, стосовно якого висловлено загрозу, через що слідчі, відчуваючи значних труднощів та припускаючись помилок, не виявляють всіх можливих слідів зловмисника. Це призводить до складності, а іноді й неможливості прийняття обґрунтованого рішення за відповідними фактами, встановлення всіх обставин події. Зазначене неодмінно впливає на ступінь розкриття цих суспільно небезпечних діянь та, відповідно, якість розслідування кримінальних справ.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної

проблеми. Загальним аспектам проведення слідчого огляду приділяли увагу такі вчені-криміналісти, як Р.С. Белкін, В.П. Бахін, Є.Д. Лук'янчиков, Є.І. Макаренко, М.В. Салтевський, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько та ін.

Водночас проведенню розглядуваної слідчої дії за такими суспільно небезпечними діяннями, як завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, з боку науковців належної уваги приділено не було.

Не торкаючись загальних питань тактики проведення слідчого огляду, оскільки вони достатньо висвітлені у криміналістичній літературі, вважаємо за необхідне розглянути їх особливості за злочинами, кваліфікованими відповідно до ст. 259 КК України.

Метою даної статті є висвітлення особливостей проведення огляду об'єкта, стосовно якого висловлено загрозу знищення чи пошкодження.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що з виїзду на місце події та його огляду починаються заходи зі збору первинного матеріалу за більшістю подій. Належний рівень проведення даної дії та її своєчасність впливає на те, чи буде злочин розкритий і з якими затратами сил та засобів.

Як зазначає К.О. Чаплинський, між отриманням вихідної інформації про вчинення злочину і початком проведення слідчого огляду (прибуття слідчо-оперативної групи) має проходити мінімальний проміжок часу (оптимально не більше 15 хвилин) [1, с. 16]. Погоджуємося з висловленою думкою, оскільки чим більше часу проходить з моменту вчинення злочину до проведення за ним відповідних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, тим менша кількість суспільно небезпечних діянь, у тому числі розглядуваної категорії, розкривається. Це підтверджується й результатами проведеного анкетування, згідно з яким у 20% випадків працівники слідчих та у 35% – оперативних підрозділів визначали несвоєчасний виїзд на місце події однією з причин, що впливала на швидкість розкриття та якість розслідування злочинів, кваліфікованих за ст. 259 КК України.

Розглядаючи особливості проведення огляду ДТП, В.А. Мисливий зазначає, що успіх цієї слідчої дії забезпечується: належною організацією охорони місця події і забезпечення безпеки руху в його районі; наявністю у слідчо-оперативній групі відповідних фахівців; своєчасністю прибуття слідчо-оперативної групи на місце події; дотриманням норм кримінально-процесуального закону при проведенні огляду; оснащенням слідчо-оперативної групи науково-технічними засобами, зв'язком та іншими засобами комунікації; планомірністю проведення огляду з урахуванням функціональних обов'язків його учасників; залученням до огляду водіїв, причетних до події, свідків, потерпілих, інших осіб [2, с. 240]. Наведені вченим особливості повною мірою стосуються й проведення огляду об'єкта, щодо якого висловлено загрозу.

Однак особливості вчинення злочинів розглядуваної категорії зу-

мовляють залучення відповідної кількості та напрямку діяльності фахівців. Сьогодні до переліку спеціалістів слід зарахувати й працівників МНС, котрі зазвичай беруть участь у роботі на місцях вчинення злочину або подій катастрофічного характеру [3, с. 33]. Вивченням судово-слідчої практики нами з'ясовано, що спеціальні знання працівників вибухотехнічної служби МВС використовувалися у 73% випадків; МНС – у 32%, кінологічної служби – у 5% випадків. З наведених даних слід дійти висновку, що за переважною більшістю фактів залучалися спеціалісти вибухотехнічної служби. Не виключеним є залучення до проведення зазначеної дії й інших спеціалістів. Однак практика залучення фахівців до проведення даної слідчої дії викликає занепокоєння. Так, проанкетовані працівники слідчих підрозділів у 20% випадків та оперативних у 16% наголосили на недостатньому використанні спеціальних знань у ході проведення слідчих дій, й у першу чергу огляду місця події.

Серед спеціалістів центральною фігурою є вибухотехнік. Предметом консультацій та спільних обговорень при огляді знешкодженого вибухового пристрою можуть бути конкретні заходи безпеки при поводженні з вибухонебезпечними деталями та частинами ВП, загальний порядок та послідовність огляду об'єктів, порядок виконання понятими засвідчувальних функцій, спосіб та необхідні засоби транспортування деталей та частин ВП після закінчення огляду [4, с. 71]. Залучення спеціалістів вибухотехнічної служби має бути обов'язковим, інших спеціалістів – на розсуд слідчого, з урахуванням кожного конкретного факту. Спочатку об'єкт загрози перевіряється спеціалістами на предмет виявлення вибухового пристрою або іншого фактора загрози. Лише після цього слідчий проводить огляд.

Однак існують випадки, коли розташування фактора загрози, й у результаті цього – місця події, злочинцем чітко не визначене. Це призводить до затрат часу на пошуки правоохоронцями джерела небезпеки. Відповідно, у разі встановлення об'єкта загрози слідчий огляд рекомендовано проводити незалежно від того, скільки часу минуло з моменту передачі повідомлення з відповідним змістом. У кожному конкретному випадку залежно від слідчої ситуації тактичні та методичні варіанти огляду будуть цілком та повністю залежати від особливостей розслідуваної справи [5, с. 38]. Слід зазначити, що огляд за фактом вчинення розглядуваного злочину доцільно проводити ексцентричним способом. Це сприятиме виявленню більшої кількості слідів, орієнтуванню слідчого на місцевості, формуванню уявлення про подію. Наші висновки підтверджуються й результатами опитування слідчих, які наголосили, що відомості, отримані у результаті огляду місця події (47%), є джерелом інформації для висування версій та проведення подальших слідчих дій.

Особливу увагу необхідно звернути на взаємне розташування виявлених на місці огляду слідів та їх кількість. Це дозволяє отримати інформацію про час, протягом якого злочинець перебував у даному місці, та інші дані. Оглядова стадія проведення огляду здійснюється зазвичай

спеціалістами. Саме ці особи, переважно працівники вибухотехнічних, кінологічних служб органів внутрішніх справ та міністерства з надзвичайних ситуацій, перевіряють об'єкт на наявність небезпеки. За попереднім дослідженням слідів на місці огляду, опитуванням свідків, очевидців негайно проводяться заходи, спрямовані на встановлення та затримання злочинця.

Відомості, отримані при огляді місця події, за своїм походженням мають комплексний характер й можуть бути використані багатопланово – для розшуку злочинця, побудови версій, допиту потерпілого, підозрюваного, свідка тощо [6, с. 34]. Окрім того, отримані відомості сприятимуть побудові припущень про причини висування загрози цьому підприємству (установі, організації) та можливий зв'язок злочинця з ним. Зазначене дозволить встановити свідків та очевидців даного злочину, отримати іншу інформацію.

Таким чином, доходимо **висновку**, що огляд об'єкта загрози, незалежно від кількості часу, що пройшов з моменту його виявлення, має проводитись в обов'язковому порядку. Результатом проведення огляду має бути належно складений протокол. При цьому до участі у проведенні огляду, на розсуд слідчого, мають залучатись спеціалісти у відповідних галузях знань. У той же час спеціалісти вибухотехнічної служби брати участь у проведенні огляду мають обов'язково, адже саме їм належить першочергове завдання з пошуку та знешкодження джерела небезпеки.

Якісне та своєчасне проведення цієї слідчої дії сприятиме одержанню значної кількості інформації про подію, що, у свою чергу, позитивно вплине на швидке, повне та всебічне проведення розслідування за справами розглядуваної категорії відповідно до сучасних вимог протидії злочинності у нашій державі.

Бібліографічні посилання

1. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія / Чаплинський К. О. – Д., 2006.
2. Мисливий В. А. Оглядові дії на місці дорожньо-транспортної пригоди / Мисливий В. А. // Науковий вісник Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. праць. – 2007. – № 2 (33).
3. Коломацкий В. Г. Учение о криминалистическом анализе / Коломацкий В. Г. // Вестник криминалистики / отв. ред. А. Г. Филиппов. – Вып. 1 (29). – М., 2009.
4. Моторный И. Д. Криминалистическая взрывотехника: новое учение в криминалистике : учеб.-метод. и справоч. пособие / Моторный И. Д. – М., 2000.
5. Хлюпин Н. И. К проблеме эффективности следственных действий и оперативно-розыскных мер в методике расследования преступлений / Хлюпин Н. И. // Вопросы повышения эффективности правосудия по уголовным делам : межвуз. сб. Калининград. гос. ун-та. – Вып. 8. – Калининград, 1980.
6. Баканова Л. П. Понятие и сущность осмотра места происшествия и получаемой информации / Л. П. Баканова // Вопросы криминалистической тактики : сб. науч. трудов. – Ташкент, 1978.

Надійшла до редакції 17.05.2012